

Mladá fronta Dnes, 17. 8. 2004

Schneider: Vláda řeší potíže utrácením

Mladým rodinám více než půjčky pomůže pružná pracovní doba a deregulace nájmu, říká zástupce ředitele Institutu ekonomických studií při Karlově univerzitě Ondřej Schneider.

* Znamená podle vás první návrh programového prohlášení nové vlády příslib velkých změn v ekonomice, díky nimž se nám bude „žít lépe“?

Každá vláda, i tato, hodně slibuje. Ale mě na tomto programu zklamává hlavně to uvažování, že když je potřeba něco zlepšit, automaticky to znamená dát na to státní peníze.

S výjimkou jedné věty o podpoře podnikání totiž nikde nevidím věci typu, že když chci, aby lidé bydleli, ať se dereguluje nájemné a oni bydlet budou. Nebo když chci dostat lidi na školy, ať to nechají školy dělat, jak umějí. Je to prostě takový ten přístup - když vidím problém, vytvořím politiku a pak se zjistí, že na to stejně nejsou peníze. Například jenom větou, že se v příštích dvou letech zvýší důchody, si vláda vymaže jakoukoliv možnost dát peníze na něco dalšího.

* Z programu jasně vyplývá, že velká důchodová reforma se zatím připravovat nebude...

Tady se vede diskuze jen o tom, jak se budou zvyšovat důchody v současném systému. Nic víc. Přitom možností, jak navrhnout reformu, jakou cestou se vydat, bylo několik a k tomu také existuje ještě z dob Špidlovy vlády komise, jejímž jsem členem a která by měla ty jednotlivé varianty reformy zkoumat.

Teď to na mě dělá dojem, že už není zájem nějakou cestu hledat a propočítávat. Prostě se jen hledá, jak přidat peníze na důchody. Tím se celá reforma oddaluje a samozřejmě i prodražuje.

* Budou na důchody v nejbližší budoucnosti vůbec peníze?

Samozřejmě, na dva roky jsou peníze určité.

* Vláda se chce hodně zaměřit na podporu rodiny, hitem jsou novomanželské půjčky. Jsou s takovým programem v Evropě zkušenosti?

Novomanželské půjčky jsou originální tuzemská metoda podpory rodin z dob socialismu, která v současné době v jiných zemích neexistuje. Podle mě je lepším způsobem podpory rodin takový systém, který umožní kombinovat práci a rodinu, to znamená zpružnění pracovní doby. Jde například o zkrácené úvazky, dočasné úvazky, nebo aby šlo dát děti do školky třeba v 11 hodin dopoledne a ne jen v osm hodin ráno a jen do půl čtvrté. Novomanželská půjčka je dobrá, ale podle mě povede k tomu, že si rodina koupí auto nebo ledničku, ale dlouhodobě se toho moc nezmění.

* Je reálné udělat něco, co by skutečně během dvou let fungovalo?

Myslím, že ano. Zákoník práce se určitě dá změnit, jenomže to by vláda nesměla být v rukou odborů.

* To podle vás je?

Když u nás o pracovním právu rozhodují odboráři, tak to pak vypadá, jak vypadá. Oni se zajímají pouze o ochranu těch lidí, kteří teď mají místo a pracují na plný úvazek. Zcela tak ignorují fakt, že jsou lidé, kteří práci nemají a hledají ji. A dokud bude ministr práce odborář, tak to nebude jiné, i když by to mohlo být jiné.

V Evropské unii jsou země, které to udělaly a mají výsledky. Například Španělsko uvolnilo trh

práce, a to nijak geniálně, ale alespoň trochu, a během čtyř let klesla nezaměstnanost z 21 na 13 procent.

* Co Španělé udělali?

Snížili mírně daňové zatížení při přijímání nových pracovníků a hlavně umožnili úvazky na dobu určitou. No a u nás se třeba úvazky na dobu určitou zakazují. Leccos se zneužívá, proto si nemyslím, že zákazy jsou správnou cestou.

Plošné přídavky jsou nejméně efektivní

* Budou mít podle vás pro rodinu význam plošné přídavky na děti?

Já to považuji za politikum. Sociální demokraté před sedmi lety řekli, že budou plošné přídavky na děti, a tak to stále opakují. My jsme nedávno počítali, jak jednotlivé státní podpory pomáhají těm chudším lidem, a vyšlo nám, že úplně nejméně efektivní jsou právě plošné přídavky na děti.

* Argument pro však je, že při plošné podpoře se ušetří na byrokracii.

Tomu nevěřím, protože systém na vyplácení podpor už existuje, jsou v něm různé jiné dávky a určitě se se zavedením přídavek na děti nezruší. Takže kde je ta velká úspora? Navíc plošné přídavky jsou vlastně už teď, protože máme daňové odpočty na děti. Jediný rozdíl je v tom, že na odpočty musíte mít nějaké příjmy.

* Změní situaci v bydlení proklamované dosažení výstavby 50 tisíc nových bytů ročně?

Trochu nebezpečí vidím v tom, že se klade příliš velký důraz na vlastnické bydlení. Z hlediska trhu práce to není úplně nejlepší. Zjednodušeně - když si někdo někde postaví dům nebo koupí byt, tak se samozřejmě mnohem hůře někam stěhuje za prací. V tomto ohledu mají svůj význam nájemní byty a jejich podpora.

Ale úplně nejdřív by se podle mě mělo deregulovat nájemné. Pak by se totiž ukázalo, kolik nových bytů skutečně potřebujeme. Takhle jsou to trochu peníze, které se házejí do černé díry.

* Nebojíte se, že by uvolnění nájmu přineslo masu lidí, která buď nebude bydlet, nebo se propadne do sociální sítě?

Myslím, že se žádná masa sociálně potřebných nevytvoří. Tenhle argument jsem poprvé slyšel už někdy v roce 1993 na ministerstvu financí, od té doby se to neustále omílá a nic se nedělá. Například Polsko na začátku devadesátých let zavřelo oči, udělalo deregulaci a za půl roku byl klid. Žádná masa nových sociálních případů tam nevznikla a dnes už nikdo vůbec nepřemýšlí, že by to mělo být jinak. Stejnou věcí prošla v osmdesátých letech i Velká Británie.

Myslím, že je nesmysl mít strach, že vlastníci bytů po deregulaci lidí vyženou, přece oni je mají proto, aby je pronajali. Ano, budou byty v centru Prahy, na které možná nynější nájemníci nebudou mít, na druhé straně se však k bydlení dostanou tisíce lidí, kteří dnes nebydlí. Ale to je debata stará více než deset let.

Vadí mi na tom, že vláda prostě říká - my s nájemným nic dělat nebudeme, protože voliči ČSSD, tedy nějaká desetina lidí v zemi, to nechtějí a ostatní nás nezajímají. To se mi nelíbí.

Milionářská daň peníze vládě nepřinese

* Vláda v připravovaném programu operuje s posílením daňové progresy, tedy jinými slovy: čím více si vyděláte, tím více ze svého příjmu odvedete státu na daních. Jaké jsou s touto metodou zkušenosti a jaký je dopad do státní pokladny?

Já neumím argumentovat, jestli daň ve výši 31 procent je horší nebo lepší než případná nová, vyšší sazba třeba 38 procent. To prostě nejde.

Navíc naše výpočty, které jsme dělali zhruba před třemi lety, když sociální demokraté s tímto návrhem poprvé přišli, ukázaly, že příjem z této vyšší daně by byl z hlediska celého státního rozpočtu naprosto nevýznamný. Šlo asi o jednu nebo dvě miliardy korun. Navíc zkušenosti ukazují, že většina lidí se této nejvyšší sazbě stejně snaží vyhnout, takže reálný příjem by byl ještě nižší.

* Pravidlo, že nižší daně znamenají vyšší příjmy, však politici zpochybňují...

Zkušenosti zemí, které daně snížily, jednoznačné jsou. Ještě bych se vrátil k tomu, co je dobré pro lidi s nižšími příjmy, tudíž pro voliče ČSSD.

Počítali jsme například dopad rovné daně ve výši 19 procent, s níž loni přišla ODS. Při parametrech daňových odpočtů, které ODS zpočátku uváděla, vyšlo, že by to byl pro voliče sociální demokracie naprostý ráj, protože by jich většina neplatila daně vůbec.

* Věříte tomu, že se ekonomika rozhybe a vznikne vládou slibovaných sto tisíc nových pracovních míst?

Mohou vzniknout, proč ne. U nás je zaměstnáno asi 3,5 milionu lidí, takže sto tisíc míst jsou nějaká tři procenta. Klíčová legislativa v oblasti trhu práce se ale v posledních šesti letech vyvíjela spíše tak, že místa ubývají, takže teď by se to muselo zase všechno demontovat, neboli zrušit minimální mzdu, umožnit smlouvy na dobu určitou, omezit některá práva odborářů.

Tady bych chtěl upozornit, že Špidlova vláda například učinila závazná jednání odborů po jednotlivých oborech. Takže například když se svaz Kovo na něčem dohodne, tak se tím musí řídit členské odbory v každém podniku, ač tamní situace může být taková, že ta firma na vyšší platy skutečně nemá.

Takový model kolektivního vyjednávání existuje například v Německu a také ekonomiku této země naprosto paralyzuje. U nás jsme ho přijali bez jakékoliv ekonomické úvahy, jen proto, že to vyhovuje šéfům odborových svazů.

* Mohla by ekonomika dostat nový impulz například tím, že by stát masivně podpořil nějaký vybraný obor nebo vytvořil daňově výhodné zóny v problematických regionech?

Ne, já myslím, že u nás by to nefungovalo. Na základě čeho a kdo by to vybíral? Ať se raději nechají lidi podnikat, ať je chaos a ono třeba něco prorazí. Problém zón je trochu v tom, že jsou to pro stát vlastně obrovské náklady, které přitom nejsou vidět, protože nejsou nikde v účtech. Podle mě je úkolem vlády spíše taková podpora, která umožní lidem vystudovat nebo postavit dálnici.

* Může být slibovanou vzpruhou pro ekonomiku nový bankrotový zákon?

Bankrotový zákon naráží na obrovskou lobby soudců, kteří nemají zájem o velké změny. Pokud se podaří zlepšit a prosadit během příštího roku, bylo by to skvělé, ale byl by to zázrak.

ONDŘEJ SCHNEIDER (39). Vystudoval ekonometrii na VŠE v Praze, ekonomii na Cambridge University a získal doktorát na **CERGE** v Praze. Od roku 1998 do roku 2002 pracoval ve společnosti Patria Finance. Přednáší na Fakultě sociálních věd UK.

Autor: **JANA KLÍMOVÁ**